

Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

SOCIOLOGIJA SZOCIOLÓGIA

≡≡≡ Izipitna pola 1 ≡≡≡
1. feladatlap

Strukturirane naloge / Strukturált feladatok

Torek, 5. junij 2012 / 90 minut
2012. június 5., kedd / 90 perc

*Dovoljeno gradivo in pripomočki: Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

*Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával.
A jelölt két értékelőlapot is kap.*

**SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA**

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnék szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELŐLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát a feladatlapon jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelőlapokra!

A feladatlapon 4 strukturált feladatot tartalmaz, ebből válasszon ki kettőt! Összesen 40 pont érhető el, egy-egy feladat 20 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első két megoldott feladatot értékeli.

1.	2.	3.	4.

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a **feladatlapon** erre kijelölt helyére! Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan válaszokat és a nem egyértelmű javításokat 0 ponttal értékeljük.

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

Prazna stran
Üres oldal

OBRNITE LIST.
LAPOZZON!

1. Izzivi sodobnega sveta / *A modern világ kihívásai*

Vir 1

V deželah, kjer je pred več kot dvesto leti najprej prišlo do industrijske revolucije, se je produktivnost povečala za več kot stokrat. Da bi razumeli moč industrijske in računalniške tehnologije, moramo upoštevati, da je v majhni evropski državi Nizozemski produktivnost večja kot v celotni podzaharski Afriki (...).

(Macionis, J. J. (2005): Sociology. Tenth Edition. Pearson, Prentice Hall. Kenyon College, New Jersey, str. 301)

- 1.1. Sociolog A. Giddens ugotavlja, da modernizacijski proces glede na radikalnost in temeljitost sprememb ni primerljiv z nobenim drugim dogajanjem v dosedanji zgodovini. Kratko predstavite tri razloge, s katerimi Giddens utemeljuje svojo trditev. Lahko si pomagate z virom 1.

A. Giddens szociológus megállapítja, hogy a modernizációs folyamat – a radikális és gyökeres változások tekintetében – nem hasonlítható az eddigi történelmi folyamatok egyikéhez sem. Röviden mutasson be három olyan okot, amellyel Giddens alátámasztja állítását! Támaszkodjon az 1-es forrás szövegére!

Prvi razlog / *Első ok:* _____

(1)

Drugi razlog / *Második ok:* _____

(1)

Tretji razlog / *Harmadik ok:* _____

(1)
(3 točke/pont)

- 1.2. Predstavite globalizacijski proces.

Mutassa be a globalizációs folyamatot!

(2 točki/pont)

Vir 2

Med najpomembnejšimi trendi sedanjega časa je razvoj globalne ekonomije. V Združenih državah Amerike sta naraščajoča proizvodnja in širjenje prodajnih mrež mnogim korporacijam in njihovim delničarjem prinesla velike dobičke, še posebno premožnejšim. Istočasno se je proizvodno delo preselilo v tujino skupaj z zapiranjem tovarn v državi, kar je prizadelo mnogo običajnih delavcev. Neto posledica, ki je sledila, je bila ekonomska polarizacija v Združenih državah Amerike.

(Macionis, J. J. (2005): Sociology. Tenth Edition. Pearson, Prentice Hall. Kenyon College, New Jersey, str. 318)

- 1.3. Razložite, v čem je novost sedanjih globalizacijskih procesov. Lahko si pomagate z virom 2.

Magyarázza el, mi számít újdonságnak a jelenlegi globalizációs folyamatokban! Támaszkodjon a 2-es forrás szövegére!

(2 točki/pont)

- 1.4. Človek zaradi svojih pretiranih posegov v ekosfero povzroča ekološko krizo. Kaj je ekološka kriza?

Az ember túlzottan belenyúl az ökoszférába, ezzel ökológiai válságot okoz. Mi az ökológiai válság?

(1 točka/pont)

- 1.5. Kdaj je mednarodna skupina znanstvenikov pod vodstvom D. Meadowsa prvič opozorila na naravne meje rasti, do katerih bo v kratkem prišla moderna civilizacija? Obkrožite črko pred letnico.

A tudósok nemzetközi csoportja – D. Meadows-szal az élen – mikor figyelmeztetett először a növekedés természeti hatáira, amelyet nemsokára elér a modern civilizáció? Karikázza be a betűjelet a megfelelő évszám előtt!

- A 1972
- B 2001
- C 1953
- D 1991

(1 točka/pont)

- 1.6. Na katere probleme je skupina znanstvenikov v študiji Meje rasti posebej opozorila? Navedite dva problema in utemeljite njuno pomembnost za nastanek ekološke krize.

A növekedés határai című tanulmányban a tudósok csoportja melyik problémákra hívta fel különösen a figyelmet? Nevezzen meg két problémát, majd indokolja, miért fontosak azok az ökológiai válság kialakulásában!

Prvi problem (navedba in utemeljitev) / *Első probléma (megnevezés és indoklás):* _____

(2)

Drugi problem (navedba in utemeljitev) / *Második probléma (megnevezés és indoklás):* _____

(2)

(4 točke/pont)

- 1.7. Eden od ekoloških problemov je tudi umiranje gozdov zaradi kislega dežja. Kako je mogoče reševati ta problem? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Az ökológiai problémák egyike az erdők pusztulása a savas eső miatt. Hogyan oldható meg e probléma? Karikázza be a helyes válasz előtti betűjelet!

- A Izvajati je treba pritisk na tiste države, ki z izpusti SO₂ (žveplovega dioksida) onesnažujejo ozračje, da bodo ta problem rešile.
Nyomást kell gyakorolni azokra az országokra, amelyek SO₂-vel (kén-dioxiddal) szennyezik a levegőt, hogy oldják meg ezt a problémát.
- B Vsaka država naj poskrbi za svoje izpuste.
Mindegyik ország gondoskodjon a saját kibocsátott anyagairól!
- C Problem ni pereč, saj gozdovi v tolikšni količini niso potrebni.
A probléma nem égető, hiszen nincs szükség ilyen mennyiségű erdős területre.
- D Problem lahko rešujejo le vse države skupaj.
A problémát az országok csak együttesen oldhatják meg.

(1 točka/pont)

Vir 3

Modernizacija najprej vpliva na stopnjo umrljivosti. Izboljšanje bivalnih razmer, boljša prehrana, večja skrb za zdravje in higieno so privedli do stabilnega upadanja stopenj umrljivosti.

(Zanden, J., W. V. (1993): Sociology. The Core. Third Edition. McGraw-Hill, Inc., The Ohio State University, Singapore, str. 368)

- 1.8. Vir 3 govori o trendih smrtnosti v procesih modernizacije. Predstavite, kaj se vzporedno dogaja s trendi rodnosti.

A 3-as forrás a halálozási trendekről szól a modernizációs folyamatokban. Mutassa be, mi történik – ezzel párhuzamosan – a születési trendekkel!

(2 točki/pont)

Vir 4

V družbah, v katerih se visoko vrednoti mladost, vitalnost in telesna privlačnost, se dogaja, da starejši ljudje postajajo tako rekoč »nevidni«, čeprav v zadnjih letih kljub temu prihaja do nekaterih sprememb na tem področju. Malo pa je upanja, da bi si starejši ljudje ponovno izbojevali polno avtoriteto in prestiž, ki so ga uživali v nekdanjih družbah. Po drugi strani pa, ko je starejših vse več in več, dosegajo vse večji politični vpliv. Tako so starejši že postali pomembna politična skupina pritiska v ZDA, podobni trendi pa so vidni tudi v Veliki Britaniji.

(Giddens, A. (1993): Sociology. Second Edition. Blackwell Publishers, Oxford, str. 615)

- 1.9. Navedite in razložite, katere nove družbene izzive prinaša staranje prebivalstva v razvitem svetu. Vključite dva takšna izziva. Lahko si pomagate z virom 4.

Nevezze meg, majd magyarázza el, milyen új társadalmi kihívásokkal jár a lakosság öregedése a fejlett világban! Válasza két kihívást tartalmazzon! Támaszkodjon a 4-es forrás szövegére!

Prvi izziv / *Első kihívás:* _____

(2)

Drugi izziv / *Második kihívás:* _____

(2)
(4 točke/pont)

2. Odklonskost in kriminaliteta / A deviancia és a bűnözés

2.1. Opredelite, katera ravnanja so konformna.

Határozza meg, melyik viselkedés bizonyul konformnak.

(1 točka/pont)

2.2. Utemeljite trditev, da je opredelitev odklonskega vedenja družbeno in kulturno pogojena.

Indokolja azt az állítást, hogy a deviáns viselkedés definiálása társadalmilag és kulturálisan meghatározott!

(4 točke/pont)

2.3. Predstavite dva razloga, s katerima Emile Durkheim utemeljuje funkcionalnost odklonskosti.

Mutasson be két olyan okot, amellyel Emile Durkheim indokolja a deviancia funkcionalitását!

Prvi razlog / *Első ok:* _____

(2)

Drugi razlog / *Második ok:* _____

(2)
(4 točke/pont)

Vir 1

Chambliss trdi, da je moč v obliki denarja in vpliva ključni dejavnik, ki določa, komu odvzeti prostost in komu ne. V času njegove raziskave je bilo 70 odstotkov odvzemov prostosti v Seattlu posledica javnega pijančevanja. Policija se je ukvarjala bolj s siromašnim predelom kot pa s četrto višjega razreda. Sodišča in zapori so bili polni siromašnih in nemočnih.

(Haralambos, M., Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 425)

2.4. Katera teoretična razlaga odklonskosti je razvidna iz vira 1?

A deviancia melyik elméleti magyarázata olvasható ki az 1-es forrásból?

(1 točka/pont)

2.5. Navedite in pojasnite dve značilnosti iz vira 1 razvidne teorije odklonskosti.

Nevezze meg, majd magyarázza el az 1-es forrásból kiolvasható devianciaelmélet két jellegzetességét!

Navedba in pojasnitev prve značilnosti / *Az első jellegzetesség megnevezése és magyarázata:*

(2)

Navedba in pojasnitev druge značilnosti / *A második jellegzetesség megnevezése és magyarázata:*

(2)
(4 točke/pont)

2.6. Kako Robert Merton imenuje razkorak med družbeno zaželenimi cilji in možnostjo za njihovo dosego?

Hogyan nevezi Robert Merton a társadalmilag elfogadott célok és a célok elérését szolgáló lehetőségek közötti ellentmondást?

(1 točka/pont)

2.7. Katere načine prilagoditve na to situacijo loči Merton? Navedite dva in ju razložite.

Milyen alkalmazkodási módokat különböztet meg Merton az említett szituációra? Nevezzen meg kettőt, majd magyarázza is el őket!

Navedba in razlaga prvega načina / *Az első mód megnevezése és magyarázata:* _____

(2)

Navedba in razlaga drugega načina / *A második mód megnevezése és magyarázata:* _____

(2)
(4 točke/pont)

Vir 2

Družina je torej zanimiv, zapleten, čustven, ambivalenten, toda usoden nadzorni mehanizem. Izhaja predvsem iz neformalizirane dejavnosti majhne skupnosti, ki rešuje svoje probleme v okviru splošnih družbenih pravil, vendarle v okviru svoje relativne samostojnosti.

(Pečar, J. (1991): Neformalno nadzorstvo, Didacta, Radovljica, str. 39)

2.8. Katera oblika družbenega nadzora je razvidna iz vira 2?

A társadalmi ellenőrzés melyik formája jelenik meg a 2-es forrásban?

(1 točka/pont)

3. Množični mediji in komunikacije / *Tömegmédiá és tömegkommunikáció*

Vir 1

Trbovlje, Ljubljana – Inšpektorat za okolje in prostor (IRSOP) je družbi Lafarge Cement (LC) včeraj, pet dni po odvzemu okoljskega dovoljenja, z ustno odločbo prepovedal sosežig. Odločba je začela veljati takoj. Le nekaj ur pred obiskom pristojne inšpektorice pa so družbo zaradi poškodb, ki so jih na upravni zgradbi LC povzročili izstrelki iz neznanega orožja, obiskali tudi policisti.

(Malovrh, P. (2011): Streljanje v LC, sosežig prepovedan, Delo, 10. 3. 2011, str. 1)

3.1. Katero funkcijo medijev prepoznate v viru 1? Navedite jo.

A média melyik funkcióját ismeri fel az 1-es forrásban? Nevezze meg azt!

_____ (2 točki/pont)

3.2. Katere funkcije medijev še poznate? Navedite in predstavite eno izmed njih.

A médiának még melyik más funkciót ismeri? Nevezze meg, majd mutassa is be az egyiket!

Navedba/poimenovanje funkcije / *A funkció megnevezése:* _____

_____ (1)

Predstavitev navedene funkcije / *A funkció bemutatása:* _____

_____ (2)
(3 točke/pont)

3.3. Zakaj je mogoče sodobne postindustrijske družbe označiti kot medijske družbe?

Miért nevezhetjük a modern posztindusztriális társadalmakat médiatársadalmaknak?

_____ (2 točki/pont)

- 3.4. Katere so značilnosti množičnega občinstva? Navedite dve.

Mik a tömegközönség jellegzetességei? Nevezzen meg kettőt!

Prva značilnost / *Első jellegzetesség:* _____ (1)

Druga značilnost / *Második jellegzetesség:* _____ (1)
(2 točki/pont)

Vir 2

»Ali je bila to internetna revolucija?« je novinar ameriške televizijske mreže CNN Ivan Watson pred dvema tednoma vprašal egiptovskega spletnega aktivista Waela Ghonima, ko ga je tajna policija izpustila po enajstih dneh zasliševanja. Vsekakor, je pritrdil sogovornik. Če hočete osvoboditi ljudi, jim morate omogočiti dostop do svetovnega spleta. Tako lahko mladi prisluhnejo nepristranskim medijem, izvedo resnico o državi, v kateri živijo, in spoznajo zunanji svet. Internet nam je omogočil komunikacijo, povezovanje in sodelovanje. »Zato je zame egiptovska revolucija predvsem internetna revolucija, revolucija 2.0,« je odločno zatrdil Ghonim.

(<http://www.lenartkucic.net/2011/02/19/internet-in-revolucija>. Pridobljeno: 12. 5. 2011)

- 3.5. Pojasnite, kako je lahko internet opravil vlogo dejavnika, ki motivira ljudi za revolucionarno delovanje. Lahko si pomagata z virom 2.

Magyarázza meg, hogyan tölthette be az internet annak a tényezőnek a szerepét, amely revolucionáris tevékenykedésre motiválta az embereket? Támazkodjon a 2-es forrás szövegére!

(3 točke/pont)

- 3.6. Pojasnite McLuhanov koncept sveta kot globalne vasi, ki ga ustvarjajo elektronski mediji.

Magyarázza meg McLuhannak a világról alkotott konceptusát, miszerint a világot az elektronikus média globális faluvá alakítja.

(3 točke/pont)

Vir 3

Dejanskost imamo tako rekoč napeljana v hišo, deloma celo 'live', vprašanja o dejanskosti pa si sploh ne postavljamo več.

»Vendar si ga moramo postavljati. Z vsakodnevnim razmnoževanjem sveta s fotografijo, tiskom, televizijo in filmom se uprizorjena dejanskost in posnetek realnih dogodkov nerazrešljivo prepletata. Delci realnosti so prikazani kot celosten dogodek ali pa so postavljeni v drugačno smiselno zvezo; fotografije postanejo dokazni material, perspektive so vsiljene, posamične plasti dejanskosti se prekrivajo in tako druga drugo interpretirajo.«

(Fürst, M. (1996): Filozofija, DZS, Ljubljana, str. 11, povzeto po Počkar, M., in Tavčar Krajnc, M. (2011): Sociologija, str. 165)

- 3.7. Katerih tipov komunikacijskega procesa vir 3 ne obravnava? Obkrožite črki pred navedbo dveh tipov, ki v vir nista vključena.

A kommunikációs folyamat melyik típusait nem tárgyalja a 3-as forrás? Karikázza be a betűjelet az előtt a két típus előtt, amelyet a forrás nem említ!

- A neposredna interakcija (angl. face-to-face) / *közvetlen interakció*
- B posredovana interakcija / *közvetített interakció*
- C kvaziposredovana interakcija / *kváziközvetített interakció*

(2 točki/pont)

- 3.8. Zakaj komercialni mediji spremljajo branost, poslušnost in gledanost svojih medijskih sporočil?

A kereskedelmi média miért kíséri figyelemmel médiatartalmainak olvasottságát, hallgatottságát és nézettségét?

(2 točki/pont)

- 3.9. Navedite primer seksistične medijske predstavitve enega od spolov.

Adjon meg egy példát valamelyik nem szexista médiabeli megjelenítésére!

(1 točka/pont)

4. Znanost – družbeni razvoj in ekološka vprašanja / Tudomány, társadalmi fejlődés és ökológiai kérdések

4.1. Pojasnite pojma subjektivna in družbena zaloga znanja ter razmerje med njima.

Magyarázza meg a szubjektív és a társadalmi tudás fogalmát, valamint a kettő közötti kapcsolatot!

Subjektívna zaloga znanja / Szubjektív tudás: _____

_____ (1)

Družbena zaloga znanja / Társadalmi tudás: _____

_____ (1)

Razmerje med njima / A kettő közötti kapcsolat: _____

_____ (1)
(3 točke/pont)

4.2. Navedite in razložite dve značilnosti pridobivanja in oblikovanja znanstvenih spoznanj.

Nevezze meg, majd magyarázza el a tudományos ismeretek megszerzésének és alakulásának két jellegzetességét!

Prva značilnost / Első jellegzetesség: _____

_____ (2)

Druga značilnost / Második jellegzetesség: _____

_____ (2)
(4 točke/pont)

- 4.3. Znanost ima poleg spoznavne tudi druge družbene funkcije. Navedite eno in jo razložite.

A megismerő funkciók kívül a tudománynak egyéb társadalmi funkciói is vannak. Nevezzen meg egyet, és magyarázza meg azt!

Družbena funkcija znanosti / *A tudomány társadalmi funkciója:*

(1)

Razlaga izbrane družbene funkcije znanosti / *A tudomány kiválasztott társadalmi funkciójának magyarázata:*

(2)
(3 točke/pont)

Vir 1

Kadar pa raziskavo naroči podjetje ali organizacija, ki bo tudi uporabnik izsledkov, pa je naročnik bistveno bolj interesno vključen v sam raziskovalni proces [...]. Pristanek raziskovalca na pogoje, kjer se naročnik odkrito vmešava v metodologijo ali nakazuje pričakovanje, kakšni naj bi bili izsledki, nedvomno predstavlja kršitev raziskovalne etike.

(Malnar, B. (2011): Etika raziskovanja v družbeni areni, Družboslovne razprave, letnik XXVII, št. 66, str. 19)

Vir 2

S tem, ko so Američani odvrkli atomski bombi na japonski mesti Hirošimo in Nagasaki, se je končala druga svetovna vojna (1939–1945). Toda veselje zmagovalcev se je kmalu poleglo zaradi vesti, kaj sta bombi povzročili. Še zlasti prizadeti so bili znanstveniki, ki so razvili atomsko bombo.

(Hollis, M. (2002): Filozofija družbene vede, Aristej, Maribor, str. 207)

- 4.4. Na kateri vidik etičnih problemov znanosti opozarja vir 1?

A tudomány erkölcsi problémáinak melyik szempontjára hívja fel a figyelmet az 1-es forrás?

(1 točka/pont)

- 4.5. Predstavite etične zahteve, ki jih morajo upoštevati raziskovalci pri svojem delu, tj. v procesu raziskovanja.

Mutassa be azokat az erkölcsi követelményeket, amelyeket a kutatóknak munkájuk során – a kutatás folyamatában – figyelembe kell venniük!

(3 točke/pont)

- 4.6. Na kateri vidik etičnih problemov znanosti opozarja vir 2?

A tudomány erkölcsi problémáinak melyik szempontjára hívja fel a figyelmet a 2-es forrás?

(1 točka/pont)

- 4.7. Kako je mogoče utemeljiti stališče, da znanstveniki ne morejo biti odgovorni za uporabo znanstvenih spoznanj? V odgovor vključite dva različna argumenta.

Mivel támasztható alá az az álláspont, miszerint a tudósok nem vonhatók felelősségre a tudományos ismeretek felhasználását illetően? Válasza tartalmazzon két különböző érvet!

Prvi argument / Első érv: _____

(1)

Drugi argument / Második érv: _____

(1)
(2 točki/pont)

4.8. Katere vidike kakovosti življenja vključuje indeks človeškega razvoja?

Az életminőség melyik szempontjait tartalmazza az emberi fejlődési index?

Prvi vidik / *Első szempont:* _____

_____ (1)

Drugi vidik / *Második szempont:* _____

_____ (1)

Tretji vidik / *Harmadik szempont:* _____

_____ (1)
(3 točke/pont)

Prazna stran
Üres oldal

Prazna stran
Üres oldal

Prazna stran
Üres oldal